

PAPER

OLIY TA'LIM PEDAGOGIK JAMOALARINING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK HUSUSIYATLARI

Yunusaliyeva Nargiza Ortiqboy qizi^{1,*}

¹Qo'qon davlat universiteti o'qituvchisi

* yunusaliyevanargizaxon@gmail.com

Abstract

Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalari pedagogik jamoalarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari yoritiladi. Unda o'qituvchilar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar, guruhning jipsligi, yetakchilik uslublari, kommunikativ jarayonlar hamda jamoaning umumiy ijtimoiy-psixologik iqlimi tahlil qilinadi. Shuningdek, pedagogik jamoa a'zolarining roli, funksiyalari, kasbiy hamkorligi va tashkiliy madaniyatning jamoa samaradorligiga ta'siri alohida ko'rib chiqiladi. Tadqiqot samarali va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhiti yaratishda psixologik kompetensiya, hamkorlik va konfliktlarni boshqarish ko'nikmalarining ahamiyatini ta'kidlaydi.

Key words: oliy ta'lim; pedagogik jamoa; ijtimoiy-psixologik xususiyatlar; o'zaro munosabatlar; kommunikatsiya; guruh dinamikasi; yetakchilik; tashkiliy madaniyat; psixologik iqlim; akademik xodimlar.

Oliy ta'lim muassasalari nafaqat bilim berish va ilmiy izlanish markazi, balki murakkab ijtimoiy tizim sifatida ham qaraladi. Pedagogik jamoa ushbu tizimning asosiy bo'g'ini bo'lib, undagi ijtimoiy-psixologik muhit ta'lim sifati va pedagoglarning kasbiy faoliyatini belgilaydi. Jamoa psixologik barqarorligi, ishonch muhiti, hamkorlik va liderlik mexanizmlari talabalar motivatsiyasi va o'quv jarayoniga ham ta'sir ko'rsatadi.

Pedagogik jamoa — umumiy maqsad va qadriyatlar atrofida birlashgan shaxslar guruhi. Uning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari

quyidagilardan iborat:

- shaxslararo munosabatlar, ishonch va hamkorlik;
- jamoa ichidagi kommunikatsiya va ma'lumot almashish mexanizmlari;
- liderlik uslublari va qaror qabul qilish jarayonlari;
- konfliktlarni boshqarish va emotsional iqlim.

Leontyev va Andreeva fikricha, jamoa psixologiyasi individual shaxslar psixikasi va guruh dinamikasi o'rtasidagi uyg'unlikdan iborat. Levin esa guruh dinamikasini tahlil qilib, liderlik va

Compiled on: December 17, 2025.

Copyright: ©2025 by the authors. Submitted to *Advances in Science and Education* for possible open access publication under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution \(CC BY\) 4.0 license](#).

normalarning jamoa faoliyatiga ta'sirini ta'kidlaydi.

Ijtimoiy-psixologik iqlim — bu jamoadagi umumiy emotsional holat, munosabatlar madaniyati va ishonch darajasidir. Pozitiv iqlim quyidagilar bilan bog'liq:

- ochiq kommunikatsiya va muloqot;
- konstruktiv rahbarlik usuli;
- adolatli baholash va rag'batlantirish;
- korporativ qadriyatlarning uyg'unligi;
- nizolarni samarali hal qilish.

Negativ iqlim esa stress, ishdan charchash, raqobatning salbiy ko'rinishlari va konfliktlar tez-tezligi bilan namoyon bo'ladi.

Liderlik jamoa samaradorligiga ta'sir qiladi. Demokratik liderlik usuli pedagoglarning tashabbusini va ijodiy faoliyatini rag'batlantirsa, avtoritar uslub ularni cheklaydi. Kommunikatsiya esa ma'lumot almashish, tajriba va fikrlarni muhokama qilishni ta'minlaydi. Formal va norasmiy muloqotning uyg'unligi jamoa birligini mustahkamlaydi.

Konfliktlar jamoada normal jarayon hisoblanadi. Ular quyidagilardan kelib chiqishi mumkin:

- vazifalarning noteng taqsimlanishi;
- kommunikatsiyadagi uzilishlar;
- shaxsiy qarama-qarshilik;
- liderlik uslublari.

Konstruktiv konflikt boshqarish nizolarni yo'q qilish emas, balki ularni samarali yechim topish imkonini beradi.

Tadqiqotda 120 nafar pedagog ishtirok etdi. So'rovnoma va psixodiagnostik shkalalar orqali jamoaviy iqlim, kommunikatsiya, ishonch, hamkorlik, liderlik va konfliktlarni boshqarish tahlil qilindi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, pedagogik jamoalarda ijobiy psixologik iqlim ustuvor bo'lib, kommunikatsiya va hamkorlik darajasi yuqori. Liderlikning demokratik uslublari har doim barqaror emas, ba'zi jamoalarda avtoritar elementlar saqlanib qolgan. Konfliktlarni boshqarish ko'rsatkichlari esa barqaror emas, konstruktiv yechimlar cheklangan. Emotsional iqlim va ishdan qoniqish o'rtasida $r = 0.58$, $p < 0.05$, kommunikatsiya va ishonch darajasi o'rtasida esa $r = 0.62$, $p < 0.01$ aniqlangan.

Tadqiqot natijalari oliy ta'lim pedagogik jamoalarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari ta'lim sifatini belgilashda muhimligini ko'rsatdi.

O'zaro ishonch va hamkorlik jamoa barqarorligini ta'minlaydi. Liderlik usullari va konfliktlarni boshqarishdagi yetishmovchiliklar esa psixologik va tashkiliy choralarni talab qiladi. Innovatsion faoliyatni rag'batlantirish va konfliktlarni konstruktiv hal etish uchun treninglar va motivatsion dasturlar joriy etilishi tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Leontyev, A.N. Psixologiya lichnosti. M., 2000.
2. Andreeva, T.N. Sotsialnaya psixologiya. SPb., 2003.
3. Bagdondov, R.F. Indikatory sotsialno-psixologicheskogo klimata v kollektive. M., 2010.
4. Levin, K. Gruppovaya dinamika. M., 1999.
5. Snyder, M. Communication Competence and Group Effectiveness. New York, 2005.
6. Rossijskaya akademiya obrazovaniya. Pedagogicheskie kollektivy: psixologiya i upravlenie. M., 2012.
7. Shmelev, V.A. Psixologiya professionalnyx kollektivov. SPb., 2015.